

KONCERTNI GLASNIK ŠT. 8

SEZONA 1936/37

SIMFONIČNI KONCERT
Ljubljanske filharmonije

Dirigent

Dr. DANILO ŠVARA

Pianist

IVAN NOČ

V petek 11. decembra 1936
Velika Unionska dvorana
Začetek ob 20. uri

SPORED:

1. *B. Ikonomov:* Simfonični stavek
2. *P. Čajkovski:* Koncert za klavir in orkester
Allegro non troppo
Andantino semplice
Allegro con fuoco
3. *L. M. Škerjanc:* Preludij, Arija in Finale
4. *J. Ibert:* Escales
Calme
Modéré très rythmé
Animé

K SIMFONIČNEMU KONCERTU LJUBLJANSKE FILHARMONIJE

Tretji koncert ljubljanske Filharmonije dirigira dr. Danilo Švara.

Spored tega večera združuje štiri skladbe autorjev štirih narodov in nudi zaradi tega mnogo prilike za primerjanje in karakteriziranje posameznih potez glasbe, ki je slednjič v njenih osnovah in bitnih značilnostih vzlic vsaki kozmopolitaciji ni mogoče ločiti od narodovega duha, iz katerega je bila izšla. Ta spored navaja bolgarsko, rusko, francosko in slovensko glasbo ter daje dovolj priložnosti za iskanje skupnih ali pa divergentnih lastnosti v značaju teh skladb. Vsekakor je sestava sporeda dovolj pestra, da more zanimati širši poslušalski krog, kar je slednjič namen vsakega koncerta, predvsem v mestih, ki se ne morejo ponašati z rednimi koncertnimi prireditvami v velikem orkestru. Slog teh skladb je seveda različen, saj ne zavisi slednjič le od dobe, v kateri so skladbe nastale, temveč tudi od osebnosti autorja — sicer bi bile vse romantične skladbe med seboj enake, kar nekateri slabi poznavalci glasbe včasih tudi res trdijo.

Na prvem mestu sporeda je simfonični stavek Ikonomova. Njegova muzikalna miselnost se oslanja na bolgarsko narodno glasbo in malokateri narod se more ponašati s tako bogatim glasbenim zakladom, kot ravno bolgarski. Predvsem so ritmične posebnosti, ki odlikujejo bolgarske napeve. Melodično so sicer po večini dokaj enostavni ter se gibljejo najčešče v okviru kvarte; šele kasno so se v bolgarski glasbi pojavili zvečani intervali, ki navidez odlikujejo današnje jugoslovansko glasbo sploh, ki pa so nastali morda pod vplivom orientalske glasbe, kajti v prastarih napevih jih ne najdemo. Zelo pestro pa je ritmično življenje teh priprostih napevov in v tem se razločijo bolgarske narodne pesmi tudi od ostalih jugoslovanskih. Prevladujejo sestavljeni taktovni načini, pet, sedem in enajstdelni, pa tudi menjave metričnih mer niso nenavadne. V umetni, kulturni evropski glasbi, so se ti nenavadni ritmi le kasno uveljavili. Morda je bil eden prvih Chopin, ki je v svoji prvi sonati uporabil $\frac{5}{4}$ takt, toda še ne tako zavedno in brezpogojno, kot kasneje Čajkovski v drugem stavku svoje znamenite patetične simfonije. Bolgarski glasbi so takovrstni ritmi najbolj domača stvar in ni čudno, če se bolgarski skladatelji zavestno naslanjajo na to karak-

teristiko njihove narodne glasbe. Ikonov sam je modernist, vendar se izogiba pretiravanju in daje svojim skladbam zaokroženo, tradicionalno formo, ki jo napolnjuje nova, samonikla vsebina. Ne da bi se sam prišteval k brezobzirni avantgardi moderne glasbe, se ne izogiba pridobitev novih smeri v harmonskem in kontrapunktičnem oziru. V ritmiki pa mu narodna glasba daje dovolj svežosti in zanosa za ustvarjanje karakterističnih in pomembnih del. Tokrat se bo njegov simfonični stavek izvajal prvič v Jugoslaviji in ljubljanska Filharmonija lahko z zadoščanjem slavi krst tega dela.

*

Kot slovenska skladba je na tem sporedu L. M. Škerjančeva tridelna kompozicija »Preludij, Aria in Finale«. Tudi ta skladba bo tokrat prvič izvajana v celoti. Komponirana je bila leta 1933. in pri razpisu Filharmonične družbe ljubljanske nagrajena istega leta s prvo nagrado na podlagi ocene izvenljubljskega razsodišča. Preludij sam je bil že večkrat izvajan v Ljubljani in drugod, poslednjič 26. novembra t. l. v švicarskem radiu Sottens pod vodstvom dirigenta Hauga. To delo je izdala v partituri založba Universal-Edition na Dunaju kot prvo slovensko partituro sploh, kar je mnogo pripomoglo k razširjenju dela. Drugi stavek, Aria, je bil izvajan prvič v radijskem koncertu Orkestralnega društva Glasbene Matice leta 1933. s solistom prof. Ivančičem, tretji stavek pa bo tokrat prvič javno izvajan. Prof. Božidar Širola iz Zagreba, kjer je bila prvotna izvedba celotnega dela leta 1933. pod vodstvom rektorja akademije F. Lhotke, je napisal daljšo tematsko analizo dela, iz katere posnemamo naslednje:

Vsi trije stavki so osnovani na istem tritonskem motivu, ki se pleče kot rdeča nit skozi vsa kompozicijo. Po kratkem uvodu, ki že prinaša to temo, se razvije glavna misel, ki kmalu preide v drugo temo, ki je nekoliko naslonjena na jugoslovansko folkloro. Po razvitju te misli nastopi kontrastni, mehki tema, izveden iz glavne zamisli. Stavek konča s poudarkom na glavni misli, ki se kontrapunktično prepleta v raznih grupah. Drugi stavek je Aria (Andante sostenuto) za violo s spremljavo godalnega orkestra. Violi je poverjena široka, spевна melodija, ki se večkrat ponovi, prekinjena z ritorneli godalnega orkestra. Daljša, virtuozna kadenca

uvede ponovitev začetka v ojačeni instrumentaciji. Tretji del (Vivace) prinese po kratkem uvodu glavno glasbeno misel, ki ji kontrastira druga tema, izvedena iz osnovnih tonov vse kompozicije. V tem stavku prihaja poleg godalnega orkestra in kot kontrast v poštev godalni kvartet, ki izstopa mestoma solistično. K sklepu (vivacissimo) nastopi osnovna tonska vrsta v povečavi notnih vrednosti in zaključí v bujni živahnosti vse delo. Skladba je napisana za godalni orkester ter zahteva bogato zasedbo v vseh petih instrumentalnih skupinah.

Od Francozov je na sporedu modernist Jacques Ibert s suite »Escalaes«. Ibert, rojen 15. VIII. 1890. v Parizu, kjer tudi stalno živi, je nadaljevalec in dopolnjevalec impresionistične šole, ki vidi svojega mojstra v Debussyju. Kot veren impresionist se poslužuje Ibert vseh barvnih sredstev te šole, samo izčiščeno in bolj ekonomsko, kot pravi Francoz pa se bori za jasnost, neprisiljenost in nenapihnenost izraza. Njegove skladbe odlikujejo: dognanost, konciznost in preprostost, obenem pa živahnost in originalnost invencije. »Les Escalaes« so sličice iz pristanišča za ladje: polne življenja, neobteženega opazovanja so, brez sentimentalnih meditacij, verne slike modernega luškega življenja. Ibert gotovo ni najjačja, zato pa ena najbolj samoniklih, dejal bi, samoglavih osebnosti moderne francoske glasbe in že zato vsega upoštevanja vreden.

*

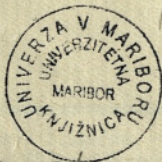
O Petru Iljiču Čajkovskem (7. V. 1840 — 6. XI. 1893) bi bilo odveč pisati, saj je znan vsakemu količkaj izobraženemu ljubitelju glasbe kot eden največjih slovanskih skladateljev vseh dob sploh. Njegov klavirski koncert v b-molu (prav za prav v des-duru, kajti b-mol nastopi v svojem bistvenem značaju prav malokrat v poteku vse skladbe) je stalno na repertoarju vseh velikih pianistov in spada med najdovršenejše klavirske koncerte svetovne literature. Čajkovski je vsega napisal tri koncerte za klavir in orkester, od katerih je prvi, op. 23., dosegel največjo popularnost. Tradicionalno je koncert napisan v treh stavkih: dva zanosita, prekipevajoča krajna stavka veže mehak, lirski vmesni del. Že glavna misel prvega stavka je v des-duru, kajti mračnega mola skladba vobče ne bi prenesla, toliko je v nji življenjske afirmacije in neugnanosti. V tehničnem

oziru je delo vsekakor eno najbolj kompliciranih in Čajkovski si ni zaman zbijal glave, kot piše sam svojemu bratu Anatolu, da je iztuhtal nenavadne in komplicirane klavirske pasaže. Navzlic temu je v koncertu toliko zanositosti in mladeniške ognjevitosti, da stopijo tehnični problemi za poslušalca kar v ozadje in se lahko nemoteno preda elanu skladbe. Kakor pripovedujejo, je v osnovi uporabil skladatelj narodno popevko, ki jo je čul nekoč od pijanega ruskega mužika. Bolj resnicoljubna je navedba, da je temeljna misel drugega stavka posneta po neki francoski pocestni popevki: *Il faut s'amuser, danser et rire*. Toda delikatnost, s katero je znal Čajkovski vplesti to banalno temo v valčkovem ritmu v ta stavek ga odvezuje vsake sličnosti in odgovornosti. Težišče vsega koncerta je v njegovem najbolj dovršenem in zaokroženem stavku, v Finalu, ki vedoma prinaša motive ruske narodne melodike. Prof. Ivan Noč je že svojčas izvajal to delo v Ljubljani z velikim uspehom in tako združuje ta spored pestrost programa z dovršenostjo interpretacije in se vredno priključuje dosedanjim ter uvaja nadaljne nastope ljubljanske Filharmonije.

L. M. Š.

DT II - 7 Beon 1936

2015/3012/1